

ט' באב, מגילת איכה (3)

נחמתנו תלויה ביום תשעה באב

בשבת מברכים חודש אב הכרזנו על חודש 'מנחם אב', על חודש שיש בו נחמה. נשאל את עצמנו היכן הנחמה? הרי אנו בתשעה באב רואים את האמת, נכון הוא שהשכינה תחזור אבל מה יהיה אתנו, הרי הקב"ה הפקיד את עצמנו בידינו ואילו אנחנו בושים ונכלמים לעומת מה שהיינו צריכים למלאות את חובותנו, איך נוכל להתנחם כאשר אנו רחוקים מליוני דפי גמרא ממנה שהיינו צריכים ללמוד, איך נוכל להתנחם כשאנו רחוקים מליארדי מעשי חסד שהיינו צריכים לעשות, הרי את כל זה יתבעו מאתנו. צריכים אנו לומר שהנחמה שלנו מונחת ביום תשעה באב עצמו. כתשעה באב אנו יושבים ובוכים: "רחם על ציון כי היא בית חיינו", אנו בוכים על כך שכל כך התרחקנו, על כך שהקב"ה הלך מאתנו והשאיר אותנו בלי נשמת חיים, יתירה מזו, אנו מתים מיתה אחר מיתה, כל דור לעומת דור שלפניו נקרא מת, יש ירידת הדורות, אנו הולכים ומתרחקים. עצם הבכי על עצמנו, עצם הצער על האובדן, על כך שנשארנו בגדר מתים היא הנחמה. והיכן הנחמה?

כאשר אנו יושבים בתשעה באב ובוכים, הבכי הוא בקשת השייכות, עומק הבכי והאבל הוא שאנו חושקים ושואפים לאותה גדלות שהקב"ה רוצה מאתנו, בשעת הבכי יש לנו שייכות באיזושהי נקודה לאותה גדלות שהקב"ה רותה מאתנו, כי הרי אדם לא יכול לשאוף, אדם לא יכול להתאבל על דבר שאין לו קשר. הבכי הוא הקשר שמקשר אותנו עם ה' יתברך, הוא קשר שמקשר אותנו עם הפנימיות הקדושה, בעקבות הבכי יחזיר אותנו הקב"ה אליו עם כל הגדלות ששאפנו אליה.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "גלות ונחמה"

כשמדקדקים להעמיד הכל על הדין תורה, נהיית שנאת חינוך

הגמרא (ב"מ ל). אומרת: לא חרבה ירושלים, אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה, ולא עבדו לפני משורת הדין. דברי הגמרא טעונים באור, כי הרי בפשטות, מי יתן והיה כל עם ה' מקיימים את התורה כפי הדין והדת, ומעמידים את דבריהם על דין תורה, וכי בשביל שלא היו נוהגים במידות חסידות ולפנים משורת הדין, הם ראויים לכזה עונש? עוד קושית התוספות על הגמרא שם, שבמסכת יומא אמרו חז"ל: שירושלים חרבה מפני שנאת חינוך. מיישב ה"באר שמואל", ששתי הגמרות משלימות זו את זו ואין כאן סתירה: כוונת הגמרא בב"מ שהעמידו את דבריהם על דין תורה, אינה על בני אדם פרטיים, אלא על בתי הדינים שהיו אז בירושלים,

הגמרא בסנהדרין אומרת, שכאשר בא דין תורה לפני בית דין, מצוה עליהם לנסות לפשר בין הצדדים, ולהגיע לפשרה המוסכמת על שני הצדדים, רק בדלית ברירה, כשאין הם מצליחים לפשר, יש עליהם לחתוך את הדין ולהעמידו על דין תורה, הגמרא בב"מ אומרת, שבירושלים לא נהגו כן, אלא תמיד היו מעמידים את הדין על דין תורה, ללא פשרה, וזה הביא לחורבן. איך זה הביא לחורבן? כי כאשר עושים פשרה, שני הצדדים יוצאים מרוצים, ויש ביניהם לבין עצמם, וביניהם לבין הדיינים אהבה ואחוה ושלוש וריעות. אבל כאשר יש פסק לטובת אחד הצדדים, השנאה הזו, בודאי שנאת חינוך היא, וזו השנאת חינוך שהביאה את החורבן, כדברי הגמרא במסכת יומא.

מגילת איכה

במחשכים הושיבני כמתי עולם (ג. ו)

"במחשכים", לשון רבים "כמתי" לשון רבים, למה? אמרו חז"ל: ארבע חשובים כמת: עני, סומה, מצורע, ומי שאין לו בנים (נדריים סד). בא הכתוב לומר, שכשנחרב בית המקדש, שמשם יצאה אורה לעולם, כולנו כ"סומים" וכ"עניים" בגשמיות וברוחניות, והרי אנו כ"מצורעים" שגלו מעל שולחן אביהם, כמאמר הכתוב: "ובא אשר לו הבית", וזה הקב"ה "והגיד לכהן" זה ירמיהו, "כנגע נראה לי". וכן אנו כמי שאין לנו בנים, וכמאמר הכתוב "בני יצאוני" (ירמיהו י. כ), וכן "ויצא מבת ציון כל הדרה", אלו התינוקות של בית רבן. וזהו שאמר הכתוב: "במחשכים" "כמתי", לשון רבים, שהיו בנו כל בחינות אלו של "מתים". ולכן אף כינה אותם "כמתי עולם", אלו אשר בחייהם בעולם הזה, קרויים ונחשבים כמתים.

רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות איכה בין המצרים"

מעלתו של הנוצר פיו ולשונו

יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה (ג. כט)

מעלה עצומה יש לו, למי שנוצר את פיו ושומר עצמו מדיבורי לשון הרע ושאר דברים בטלים. מעלה זו רמוזה בפסוק שלפנינו, כפי שמוכח ב"חידושי ידידיה הלוי". אפשר לרמוז, שהורה לנו כאן מעלת שמירת הלשון, כי הגם שאינו עוסק בתורה, ורק מונע עצמו מדבורים אסורים ובטלים, ובכל זאת יש לו תקוה. ומה? על ידי ש"יתן בעפר פיהו", כלומר: שחוסם פיו מכל רע, כאילו היה נתון בעפר, שנוזהר מכל מיני דבורי איסור. עליו נאמר: "אולי יש תקוה", כי גדולה זכות שמירת הלשון, אם כי לא זכה לעסוק בתורה, על כל פנים יתכן שתהיה לא תקוה טובה.

ספר "ומתוך האור מגילת איכה"

מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (ג. לט)

משל לאדם שהיה תועה בדרך ולא היה יודע היכן היא הדרך המלך הסלולה והמתוקנת. כיון שתעה, נתקל הוא בבורות ומהמורות, נופל ונחבל ויודע הוא שאין הוא נמצא בדרך הנכונה. הנה בלי ספק, על אף שהוא כואב ודואב מחמת תקלתו בבורות, אין עיקר צערו על כאבים אלו, אלא על כך שסטה מהדרך הישרה. שאיפתו היא לשוב את הדרך הסלולה, שתביאנו אל מחוז חפצו, ואז יודע הוא ששוב לא יחבל ויפגע. כן הוא האדם. בעת שכלתה אליו הרעה, צריך הוא לתת דעתו שהצרות הבאות אינן אלא הוכחה שהוא הולך בדרך עקלקלה וכאשר ישוב לדרך הישרה, ממילא יחלפו מכאוביו. על כך אומר הנביא: "מה יתאונן אדם חי", מי שסובל צרות ומכאובים, על מה עליו להתאונן, "גבר על חטאיו", על דרכו הנלזזה שבחר לו, שהיא אשר הביאתו למצבו הקשה.

רב רובין בספרו "טללי אורות איכה בין המצרים"

נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' (ג. מ)

מהו "עד ה'"? כתב הרמב"ם: ומה היא התשובה, שיעזוב החוטא חטאו, וכן יתנחם על שעבר, ויעיד יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. וזהו "עד ה'", דהיינו "נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה", תהא באופן פנימי ועמוק, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שאכן הוא שב ומתחרט על המעשיו הראשונים ולא ישוב לכסלה עוד.

רב רובין בספרו "טללי אורות איכה בין המצרים"

מוסר: חומרת אונאת דברים

חז"ל הפליגו מאוד בחומרת אונאת דברים, עד שאמרו (ב"מ, נט): כל שערים של תפילה ננעלו, חוץ משערי אונאה, כלומר הצועק על אונאת דברים, אין השער ננעל בפניו. הטעם לכך שאין שערי תפילה ננעלים בפני הצועק על אונאה, כותב רבנו בחיי: מפני שהמתאנה מצטער ביותר, ויש לו חלישות הדעת, ואז לבו נכנע מחמת צרתו, ותפילה הבוקעת מתוך לב דואג נאמרת בכוונה ונשמעת.

דברים נוקבים בחומרתם כתב בספר חסידים: כי לפעמים מאריכים אף לאדם המאנה את חברו, ולא ממהרים להביא עליו הפורענות המגיעה לו על אונאתו, או מחמת זכות של המאנה או כדי שימשיך לחטוא וירבו פורעניותיו. ברם, אומר רבי יהודה החסיד, כשהמאנה והנעשק צועק ותובע עלבונו, אין מדת הדין ממתינה וממהרים לפרוע מהמאנה, כי אומרת: ומה כשצועקים לפני בשר ודם ממהר לנקום, לפני הקב"ה על אחת כמה וכמה.

ספר "אדרבה תן בלבנו"

הלכה: ברכת מזל טוב בט"ב

כתב השו"ע (סי תקנד ס"כ): אין שאילת שלום לחבירו בט"ב והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום משיבים להם בשפה רפה וכו'. כתב הפסקי תשובות (אות יט): אבל לברך אחד את השני מותר בט"ב שאין זה בגדר שאילת שלום, ולכן מותר לאחל 'מזל טוב' בט"ב ואפילו בנתינת יד, אבל אסור לתת מתנה בברית וכו' בט"ב, וכן אין להבטיח שיתן מתנה שזה בכלל שאילת שלום האסורה.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: לאחר שהכל נאמר ונעשה, רואים שרבות נאמר, ומעט נעשה.

ספר "שמחלה"

חקירה: הפקר בשביעית

מצוה ככל המצוות, או אפקעתא דמלכא, מופקר ממילא, ואינו תלוי ברצונו של הבעלים. (אפיקי ים ח"ב כה: מחלוקת ראשונים. המידות לחקר ההלכה יב- מז: מחלוקת הבית יוסף והמהרי"ט).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: ובחרת בחיים

בעל הבית אחד נתאלמן מאשתו הראשונה. הלך ונשא אשה שניה, שלא היו בה שום מעלות, מלבד מעלה אחת: הממון שהוריש לה בעלה הראשון. אמר לו הרב דמתא: כלום אינך יודע מה שמובא בספרים, שכל הנושא אשה לשם ממון, סופו לברך "דיין האמת". השיב הלה בחיוך: יודע אני גם יודע. אולם עדיף שאברך אני על אחרים, משאיה עני חשוב כמת, ויברכו אחרים עלי.

ספר "חד וחלק" חלק ד' (דף עה)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, ששא בנימין בין קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'יזות בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, רבקה בת לזיה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח. יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים.

